

norden

Nordiska ministerrådet

Miljöanpassad upphandling kan förändra!

Goda exempel från Norden

Innehållsförteckning

Miljöanpassad upphandling kan förändra!.....	3
Miljöanpassad upphandling – vad kan vi åstadkomma? 5	
Miljöbilar spar pengar och miljö.....	6
Miljöcertifierad upphandling.....	9
Förbättrad djurhantering och kortare transporter.....	10
Klimatsmart konferens.....	13
Miljömärkt upplysning.....	14

Virtuella servrar – nutid i Köpenhamn	17
Grön IT.....	18
Miljökrav hela vägen.....	20
Marknadens syn på miljökrav.....	21
Förutsättningar för Miljöanpassad upphandling.....	22
Mer information	24

Miljöanpassad upphandling kan förändra! Goda exempel från Norden

ANP 2009:739

© Nordiska ministerrådet, Köpenhamn 2009

ISBN 978-92-893-1893-8

Tryck: Scanprint

Omslag: Par No 1

Layout: Par No 1

Omslagsfoto: Joakim Ståhl, Future in Mind

Tekst: Mattias Ståhl, Future in Mind

Form: Mattias Ståhl, Joakim Ståhl, Future in Mind

Foto: Joakim Ståhl s. 2, 3, 4, 9, 12, 15, 19, 20,

Uli Deck/Scanpix s. 6,

Tomas Oneborg/Scanpix s. 8, Jurek Holzer/Scanpix s. 16.

Upplaga: 500

Tryckt på miljövänligt papper som uppfyller kraven i den nordiska miljösvanemärkningen.

Publikationen kan beställas på www.norden.org/order. Fler publikationer på www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

Nordiska ministerrådet

Store Strandstræde 18

DK-1255 Köpenhamn K

Telefon (+45) 3396 0200

Fax (+45) 3396 0202

Nordiska rådet

Store Strandstræde 18

DK-1255 Köpenhamn K

Telefon (+45) 3396 0400

Fax (+45) 3311 1870

www.norden.org

Det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet är ett av världens mest omfattande regionala samarbeten. Det omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt de självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland.

Det nordiska samarbetet är politiskt, ekonomiskt och kulturellt förankrat och är en viktig partner i europeiskt och internationellt samarbete. Den nordiska gemenskapen arbetar för ett starkt Norden i ett starkt Europa.

Det nordiska samarbetet vill styrka nordiska och regionala intressen och värderingar i en global omvärld. Gemensamma värderingar länderna emellan bidrar till att stärka Nordens ställning som en av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga regioner.

Miljöanpassad upphandling kan förändra!

”Morgondagens värld skapas av dagens beslut”

En lampa räddar inte världen. Men rätt lampa i offentlighetens ljus kan åstadkomma stor skillnad! Miljöanpassad upphandling minskar miljöpåverkan och visar vägen mot ett hållbart samhälle.

Miljö- och samhällsansvar är högt prioriterat inom den offentliga sektorn i Norden. Inom hållbar utveckling är 3 av de 4 främsta länderna i världen från Norden, enligt rapporten *Sustainable Society Index 2008*.

Ett av den offentliga sektorns viktigaste styrmedel för hållbar utveckling är ”upphandling”. Redan i dag är de nordiska länderna bra på att ställa miljökrav, men det finns stort utrymme för förbättringar. De nordiska upphandlarna köper varor och tjänster för ca 120 miljarder euro varje år. Höga och relevanta miljökrav bidrar till minskad miljöbelastning, effektivare resursutnyttjande och större utbud av miljöanpassade varor och tjänster.

Denna broschyr presenterar några goda exempel på grön upphandling i Norden. Förhoppningsvis kan de inspirera och stödja fler beslutsfattare och upphandlare att fortsätta ställa miljökrav.

I dag präglas vår värld av ohållbar konsumtion, överexploatering och ständiga larm om översvämningar, minskande fiskbestånd och hälsofarliga kemikalier. Därför är det viktigt att se möjligheter till förändring.

Miljöanpassad offentlig upphandling förändrar! Vi minskar miljöpåverkan, vi hanterar medborgarnas skattepengar på ett ansvarsfullt sätt och vi kan visa upp den offentliga förvaltningen som en föregångare i arbetet för en hållbar utveckling!

Utmaningen är stor men alla kan bidra till en mer hållbar utveckling genom att handla smart.

Lycka till!

Miljöanpassad upphandling – vad kan vi åstadkomma?

Till år 2010 ska hälften av all offentlig upphandling i Europa vara miljöanpassad. Men ambitionen måste vara högre om vi ska nå de långsiktiga målen om minskade koldioxidutsläpp med 20 procent och öka andelen förnybar energi med 20 procent till år 2020. Verktygen finns, kunskapen finns och marknaden efterfrågar tuffare miljökrav.

Kvalitativa miljökrav leder till minskad miljöbelastning på flera olika sätt. Några av exemplen i broschyren fokuserar på effektivare energi- och bränsleanvändning med tydliga och mätbara effekter. Andra exempel handlar om minskad kemikalieanvändning, bättre djurhantering och miljöanpassade organisationer.

Här följer några exempel på den nytta och potential som upphandlingarna i denna broschyr bidragit till.

- Åbo har ställt miljökrav på belysning och kontorsutrustning som kan minska elanvändningen med ca 50 procent. Om hela EU skulle följa dessa krav skulle det resultera i halverade driftskostnader och sänkta koldioxidutsläpp med ca 15 miljoner ton per år. Om hela världen skulle använda de mest energieffektiva lamporna skulle koldioxidutsläppen minska med ca 190 miljoner ton, vilket motsvarar ca en femtedel av Europas mål om koldioxidreducering till 2020.
- Om hela den offentliga sektorn i Europa skulle följa danska Miljöministeriets riktlinjer för bilar skulle koldioxidutsläppen minska med ca 100 000 ton årligen. Drifts- och bränslekostnaden skulle minska med en tredjedel. Om alla bilar som säljs i Europa skulle uppfylla samma krav skulle koldioxidutsläppen minska med 220 miljoner ton, vilket motsvarar drygt en femtedel av Europas mål till 2020.
- Om all IT utrustning som upphandlas i Europa följde Vervas och Köpingshamns kommuns exempel skulle energianvändningen kunna minska med ca 30 TWh. Det motsvarar ungefär 4 kärnkraftsreaktorer.
- Om alla kommuner i Norden hade en serverpark med samma prestanda som den nya i Köpingshamns kommun skulle det öka driftsäkerheten, minska drifts- och servicekostnaden och minska koldioxidutsläppen med ca 160 000 ton.

Miljöbilar spar pengar och miljö

Tillsammans med SKI, Statens och Kommunernas Indkøbs Service, har danska Miljöministeriet tagit fram miljökrav på bilar. Kraven medför att koldioxid- och partikelutsläppen minskar och att driftkostnaderna minskar med en tredjedel.

Upphandlingen gäller Miljöministeriets tjänstebilar men avtalet får även användas av andra offentliga förvaltningar i Danmark. Förutom miljökraven producerade Miljöministeriet också ett informationsmaterial om ecodriving som beställarna kan ta del av.

Kraven fokuserar inte bara på miljö utan också säkerhet. Diesebilarna ska ha partikelfilter och personbilarna får inte släppa ut mer än 140 gram koldioxid per km. För Miljöministeriet innebär det att utsläppen av koldioxid kommer minska årligen med ca 1 ton per fordon. Dessutom beräknas drift- och bränslekostnaden minska med ca en tredjedel.

– Den stora utmaningen var att säkerställa att våra krav inte stred mot lagen. Däremot var det enkelt att flera parter samarbetade i upphandlingen men bara en stod som ansvarig, säger Søren Jensen, funktionsledare på Miljöministeriet.

Avgörande för att lyckas i upphandlingen var att formulera krav som både omfattade hög säkerhet och bränslesnål drift.

– I upphandlingen av bilar har vi fått en bra dialog med branschen och lärt oss mycket nytt. Vi valde medvetet att ställa miljökraven på en rimlig nivå och med tanke på den goda respons vi fått kommer vi snarast möjligt skärpa utsläppskraven, säger Søren Jensen.

Miljöministeriet bygger nu vidare på all kunskap och erfarenhet från upphandlingen för att genomföra ett nationellt ramavtal för miljöbilar. Det skulle i sin tur innebära att alla offentliga upphandlare kunde använda sig av samma ramavtal.

– När avtalen ska förnyas kommer vi strama åt miljökraven ytterligare. Möjligheterna och tekniken ändras snabbt för bilar och vi kommer därför anpassa de nya kraven utifrån detta, säger Søren Jensen.

Avgörande för upphandlingens resultat

- *Samarbetet med SKI.*
- *Säkerställde att kraven inte stred mot lagstiftningen.*
- *Grön upphandling är prioriterat i verksamheten.*
- *Ekonomiska och miljömässiga vinster.*

Utvecklingsmöjligheter till nästa upphandling

- *Få med samma krav i ett nationellt ramavtal.*
- *Ställa krav på ecodriving i de egna leden.*
- *Marknaden är redan mogen för högre koldioxidkrav.*

Miljöcertifierad upphandling

Politikerna i Nordlands fylkeskommun, Norge, har som ambition att vara ledande inom miljöområdet. Därför fattade Nordland fylkesting, det högsta lokalpolitiska organet, beslut 2005 att kommunens inköpstjänst skulle certifieras enligt ISO 14001. Certifieringen genomfördes 2007 och i december tilldelades inköpstjänsten certifikatet.

Som en del av sitt förbättringsarbete har inköpsavdelningen i Nordlands fylkeskommun börjat ställa krav att alla leverantörer ska vara miljöcertifierade enligt ISO 14001, Norska Miljöfyrtårnet eller motsvarande. De som inte klarar kravet i dagsläget får ett år på sig att upprätta ett systematiskt miljöarbete. Genom att ge råd och hjälp har arbetet fått ett bra genomslag.

– Vi vill inte exkludera någon leverantör men för att möta dagens miljöproblem är det viktigt att alla bidrar, säger inköpschefen Dagfinn Sivertsen. Flera leverantörer har också insett certifieringens värde och har även gått längre än de krav som kommunen ställer.

Det är än så länge för tidigt att utvärdera miljönyttan av arbetet. Men dialogen med leverantörerna har utvecklats och det interna arbetet har effektiviserats.

– Genom systematiken får vi en bättre styrning, övervakning och förankring av miljöhänsyn i samband med den offentliga upphandlingen säger Dagfinn Sivertsen. Han rekommenderar andra att ta efter men påpekar att det krävs motivation och uthållighet eftersom systemet hela tiden måste utvecklas.

– Vår framgångsfaktor är vår motivation, att ständigt höja målen för miljöhänsyn i den offentliga upphandlingen, säger Dagfinn Sivertsen.

Enligt den norska inköpsavdelningen är miljömålen till 2011 mycket konkreta och inkluderar bland annat:

- Miljö ska vara ett urvalskriterium i alla avtal som inköpsavdelningen ansvarar för och viktas till 20 procent i den sammanlagda utvärderingen.
- Andelen miljömärkta produkter ska öka med 30 procent
- Antalet elektroniska fakturor ska öka med 20 procent
- Tillgängligheten på ekologiska varor ska öka med 10 procent

Avgörande för upphandlingens organisation

- *Motivationen för miljöfrågor*
- *Ett starkt politiskt miljöengagemang*

Förbättrad djurhantering och kortare transporter

Fem kommuner i Blekinge genomförde 2008 en gemensam upphandling av färskt kött och charkprodukter. Var för sig är kommunerna små med begränsade resurser, men genom samarbetet förbättrades upphandlingens kvalitet och förhandlingsläge.

I Blekinge har fem kommuner samarbetat för att köpa kött med miljökrav. Upphandlingen ställde krav på god djuruomsorg, tillgång till bete och GMO-fria och ekologiska produkter. Vidare krävdes också information om ursprungsmärkning, användning av antibiotika och förekomst av salmonella. Transporterna måste följa särskilda kriterier för miljöklassning, val av bränsle och däck och alkoholås.

– I vår upphandling valde vi att fokusera på djurhantering och transporternas klimatpåverkan, berättar Anna-Karin Landgren, upphandlingsansvarig i Karlhamns kommun.

Kommunerna tog fram kraven i dialog med Miljöstyrningsrådet, politikerna och leverantörerna. Utmaningen låg i att omvandla några av Miljöstyrningsrådets utvärderingskriterier till obligatoriska krav. Till exempel krävs att djuren ska vara bedövade innan de avlivas och att transporttiden till slakt inte får överstiga 8 timmar.

– Miljöstyrningsrådets upphandlingskriterier ska följas, men inköparna har även möjlighet att höja kraven. Ambitionsnivån styrs av upphandlarna och vi var redo för att ta ytterligare ett kliv framåt, säger Anna-Karin Landgren.

Köttkonsumtion bidrar till stor miljöpåverkan genom långväga transporter och den stora resurs- och arealanvändning som köttproduktionen kräver. I Sverige handlar de offentliga storhushållen kött och charkprodukter för ca 2,3 miljarder svenska kronor årligen, enligt Delfi Foodservice Guide från 2008.

– Genom våra krav hoppas vi på kortare transporter, ökad andel ekologiska varor, förbättrad djurhantering och säkrare transporter för både förare och omgivning. Utmaningen för oss nu är den interna dialogen och uppföljningen, säger Anna-Karin Landgren.

Avgörande för upphandlingens resultat

- Lokal politisk förankring även om det har varit tidskrävande med fem kommuner.
- Effektivt resursutnyttjande genom samarbete mellan flera kommuner.
- Dialog med intressenter, miljöexperter, leverantörer och politiker.
- Enbart ekologiska varor i vissa kategorier.

Utvecklingsmöjligheter till nästa upphandling

- Gemensam politisk beslutsprocess mellan de upphandlande kommunerna.
- Uppföljning av miljönyttan.
- Fördjupad intern dialog för att öka andelen ekologiskt och minska andelen kött i varje portion.

Klimatsmart konferens

Bærums kommun upphandlade under 2007 och 2008 hotell- och konferenstjänster enligt nya miljökriterier. Upphandlingens miljökrav handlade främst om avfall, kemikalier, vatten- och energianvändning, transporter och val av produkter.

Under 2007 och 2008 upphandlade Bærums kommun hotell- och konferenstjänster. Kommunen tog fram särskilt anpassade miljökriterier med utgångspunkt i Inköspanelens miljökriterier för hotellbranschen. Inköspanelen upprättades 2005 av Miljödepartementet för att vara rådgivande om miljöanpassad offentlig upphandling.

Kommunens inköpsavdelning fokuserade på avfallsproduktion, kemikalieanvändning, ekologiskt sortiment, vattenanvändning och om leverantörerna använde miljömärkta produkter. Leverantörerna fick även extra poäng om de ger kunderna information om offentliga kommunikationer.

– Miljökraven viktades till 25 procent vid utvärderingen, vilket är betydligt högre än vad vi gjort tidigare”, berättar Paal Nustad, projektledare i Bærums kommun.

Kommunen ställde också krav på att restiden till konferensanläggningen inte fick överstiga 40 minuter för dagskonferenser, och 2 timmar för konferenser med övernattning. På så sätt minskar transporternas miljöpåverkan och kommunen kan använda mer av personalens dyrbara tid till effektivt arbete.

Förutom kraven på tjänsterna kräver Bærums kommun också att leverantörerna ska kunna visa upp ett systematiskt miljöarbete med ständiga förbättringar. De tuffa kraven gjorde att inköparna var oroliga för både motstånd och ointresse från leverantörerna.

– Faktum är att det blev precis tvärtom. Leverantörerna tyckte kraven var bra och relevanta och dessutom uppfattades miljöarbetet som något positivt bland deras egen personal. Vi är mycket nöjda med resultatet. Dialogen med leverantörerna har fungerat utmärkt. Flera av leverantörerna är certifierade enligt den norska Miljöfyrtornet, ett hotell är Svanenmärkt och en av leverantörerna arbetar med certifiering enligt ISO 14001, säger Paal Nustad.

Avgörande för upphandlingens resultat

- Bra stöd i Inköspanelens miljökriterier.
- Tidig och konstruktiv dialog med leverantörerna i upphandlingsprocessen.
- Leverantörerna ser affärsnyttan med ett bra miljöarbete.
- Bra acceptans för miljöfrågorna i samhället.

Utvecklingsmöjligheter till nästa upphandling

- Höja kraven ytterligare, och några utvärderingskrav omvandlas troligen till skallkrav.
- Mer fokus på uppföljning och utvärdering av miljöarbetets resultat.

Miljömärkt upplysning

Åbo har upphandlat lampor som kan spara upp till 50 procent av energikostnaderna för belysning. Det är en stor besparing, eftersom ungefär en tredjedel av elanvändningen på kontoren går åt till belysningen.

I den senaste upphandlingen av lampor använde Åbo miljökriterier från GLP, Green Labels Purchase. GLP är ett europeiskt samarbetsprojekt som har tagit fram miljökrav för flera olika produkter. Projektets syfte är att öka användandet av miljömärkningskriterier i den offentliga upphandlingen.

Åbo har länge arbetat med att ställa miljökrav vid offentlig upphandling. I stadens hållbarhetsprogram anges upphandling och konsumtion som centrala verktyg för minskad miljöpåverkan.

– Åbo valde, som ett pilotprojekt, att använda GLP:s kriterier. Visserligen har vi en god miljökompetens inom den egna organisationen men vi valde i detta utvecklingsprojekt att även ta extern hjälp, säger Tuula-Marja Kosonen, upphandlingsansvarig i Åbo.

Ljuskällor är ett viktigt område med stor potential för energieffektivisering. På finländska kontor går ca en tredjedel av elanvändningen åt till belysning och ungefär 90 procent av lampornas totala energianvändning är kopplad till driften.

– Därför var det ganska enkelt för oss i denna upphandling att enas om vilka miljökrav vi skulle ställa, berättar Tuula-Marja Kosonen.

Kraven fokuserar på lampornas energieffektivitet, livslängd, ljusstyrka, färg och innehåll av kvicksilver och andra kemikalier. I princip baseras de på Svanens och EU-blommans miljökrav och EU:s krav på energimärkning.

De bästa lamporna i det vinnande anbudet förväntas bidra med besparingar på upp till 50 procent.

– Men leverantören erbjuder flera olika modeller med skiftande miljöprestanda och därför är det viktigt att avroparna är medvetna om sin roll och gör miljömedvetna val, säger Tuula-Marja Kosonen.

Avgörande för upphandlingens resultat

- Bra organisation med rätt miljökompetens.
- God politisk förankring där miljöfrågan är högt prioriterad.

Utvecklingsmöjligheter till nästa upphandling

- Öka följsamhet till ramavtalen.
- Bättre uppföljning.
- Öka andelen avrop av de grönaste produkterna.
- Involvera användarna i upphandlingens kravspecifikation genom referensgrupper.

Virtuella servrar – nutid i Köpenhamn

När Köpenhamns kommun skulle upphandla nya servrar tog de hjälp av Statens och Kommunernas Indkøbsservice. Det nya avtalet kommer att minska koldioxidutsläppen och kostnaderna, samtidigt som kvaliteten ökar.

Köpenhamns kommuns 638 servrar har ersatts med 32 stycken nya ihopkopplade servrar. De nya servrarna är större och effektivare vilket gör att den totala serverkapaciteten ökar trots att antalet har minskat tjugofalt. Kontraktet löper över fem år och är en stor ekonomisk investering. Trots det räknar kommunen med att spara pengar i det långa loppet.

Servrarna är samlade på en plats, vilket underlättar driften. Kylsystemet i serverrummet är optimerat för att kunna kyla olika platser specifikt, vilket minskar energibehovet med ca 33 procent. Leverantören lovar dessutom att klimatkompensera servrarna. Detta sker genom att 500 träd planteras i Indien, vilka binder in koldioxid motsvarande utsläppen från servrarnas strömanvändning.

Den nya lösningen minskar koldioxidutsläppen med 3550 ton. Det är 75 procent mindre än de gamla servrarna. Dessutom kräver den nya installationen mindre energi och service vilket sparar ca 1,6 miljoner danska kronor om året. Det är ett mycket bra exempel på hur kvalitet, miljö och ekonomi kan gå hand i hand.

– Vi krävde att leverantörerna skulle redovisa elförbrukningen i deras produkter. Miljökraven var inte avgörande men spelade en stor roll, säger Andreas Hare, projektledare på Köpenhamns kommun.

En framgångsfaktor och förutsättning för förändringen var skapandet av kommunens gemensamma IT-center. Denna organisatoriska förändring genomfördes under 2007 och innan dess hade varje förvaltning sin egen IT avdelning.

Avgörande för upphandlingens resultat

- Säkerställde god miljökompetens genom SKI.
- Miljöfrågan är högt prioriterad på den politiska agendan.
- Ny organisation med ett gemensamt IT-center.
- Bra dialog med leverantören.

Utvecklingsmöjligheter till nästa upphandling

- Den snabba tekniska utvecklingen ger ständigt nya utvecklingsmöjligheter – följ utvecklingen.
- Mer flexibla system som byggs ut efter behov.

Grön IT

År 2007 upphandlade Verva ramavtal för persondatorer, skärmar och tillbehör för hela den offentliga sektorn i Sverige. Kraven på låg energianvändning var tuffare än någonsin tidigare. Upphandlingen ställde också krav på buller, återvinning och farliga ämnen.

Verket för förvaltningsutveckling, Verva, är en av tolv svenska ramavtalsmyndigheter¹⁾. Syftet med ramavtalsmyndigheterna är att effektivisera myndigheternas inköp och spara tid och resurser. Verva har också som mål att vid varje enskild ramavtalsupphandling undersöka möjligheten att ställa miljökrav som är mer långtgående än de miniminivåer som lagen kräver.

– Genom upphandlingen sorterar vi bort produkterna med sämst miljöprestanda. Men skillnaden mellan de avtalade objektens miljöprestanda är fortfarande stor och därför är det viktigt att avroparna fortsätter jämföra produkternas miljöprestanda, säger Anna Hillström, miljöansvarig på Vervas IT-upphandlingar.

Upphandlingen fokuserade på flera områden. Bland annat prioriterades höga och framåtsyftande miljökrav och smarta tekniska lösningar med förutsättningar för att olika samhällssystem skall kunna kommunicera med varandra. Den inledande marknadsanalysen identifierade relevanta och genomförbara krav. Två externa miljöexperter deltog i hela upphandlingsprocessen från kartläggning och utformning av underlag till den avslutande utvärderingen.

– Miljökraven fokuserar främst på produkternas miljöprestanda i form av energieffektivitet, ljudnivå, återvinning och förekomst av miljöfarliga ämnen”, berättar Anna Hillström.

Kraven var mer omfattande än tidigare men faktum är att leverantörernas svar blivit bättre. Vervas dialog med leverantörerna har varit mycket viktig.

– Jag tror att flera leverantörer har påverkats i positiv riktning bara genom marknadsanalysen. Det är viktigt att värdera miljökraven högt i utvärderingen, då blir leverantörerna också noggrannare med underlaget, säger Anna Hillström.

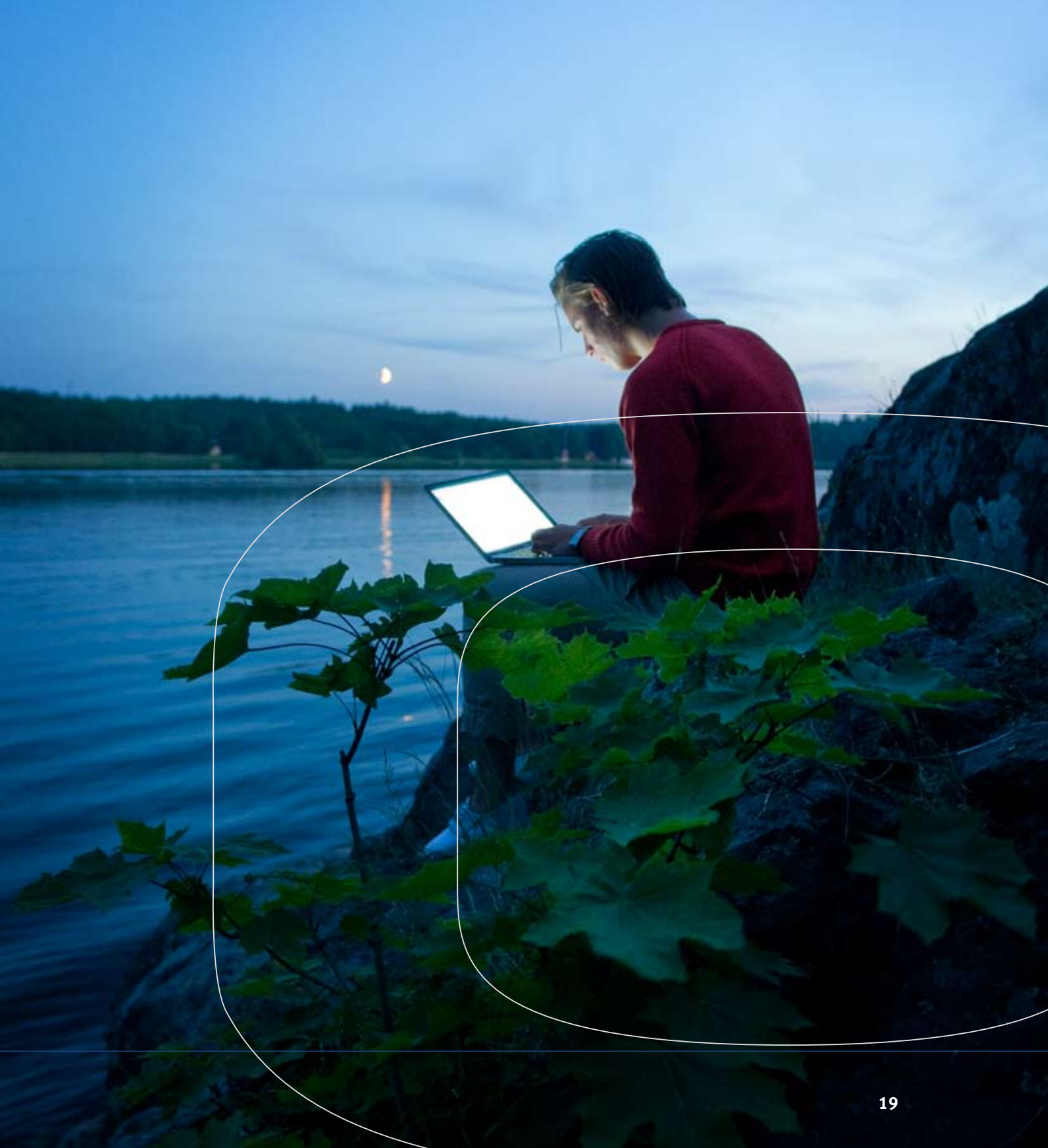
Avgörande för upphandlingens resultat

- Bra och medveten organisation med rätt miljökompetens.
- Långsiktig dialog med branschen.
- Samhällsdebattens fokus på miljöfrågorna.
- Både leverantörer och upphandlare inser att miljöanpassning medför kostnadsbesparingar, myten om fördyrande miljökrav är död.

Utvecklingsmöjligheter till nästa upphandling

- Viktigt att avroparna är medvetna och väljer produkter med bäst miljöprestanda.
- Säkerställa optimala inställningar i utrustningen ur såväl driftmässigt, ekonomiskt som miljömässigt perspektiv.
- Ställa krav på att de mest energibesparande åtgärderna är installerade och aktiverade.
- Ställa krav på att leverantören även ansvarar för installation.

¹⁾ Från och med den 1 januari 2009 övergick Vervas ansvar för IT-upphandling till Kammarkollegiet.

Miljökrav hela vägen

Esbos upphandlingsenhet tog hjälp av stadens miljöenhet för att formulera miljökrav på mjukpapper. Det ledde till att de kunde köpa in produkter med hög kvalitet och låg miljöpåverkan.

Esbos vision är att ge invånarna möjlighet till god livskvalitet och erbjuda företagen en internationellt konkurrenskraftig miljö utifrån principen om hållbar utveckling. Hållbar utveckling är en av Esbos grundläggande värderingar vilket ger upphandlarna ett stort stöd i miljöarbetet.

När upphandlingsenheten skulle formulera miljökrav på mjukpapper tog de hjälp av en av stadens miljöinspektörer som fick ansvara för att formulera och utvärdera upphandlingens miljökrav.

– Vi har en aktiv dialog med stadens miljöenhet och ambitionen är att hela tiden utveckla och förbättra detta samarbete, säger Jani Väisänen, upphandlingschef i Esbo.

I upphandlingsgruppen ingick också experter inom områdena upphandling och logistik. Dessutom involverades flera brukare i upphandlingen för att bistå med kunskap utifrån användarperspektivet.

Miljökraven utgick från Svanens miljökriterier och fokuserar på produkternas egenskaper, till exempel vilka råvaror, kemikalier och förpackningar som används. Dessutom ställde upphandlingen krav på kvalitet, leveransernas effektivitet och miljöbelastning. Målet är att kraven ska bidra till minskad miljöbelastning och spara pengar.

Esbo är en geografiskt utspridd kommun med väldigt många leveranspunkter. Därför försöker kommunen öka leveransernas effektivitet och minska transporternas totala miljöpåverkan. Till exempel tar leverantörerna hand om delar av verksamheternas avfall efter att de lämnat sina varor. På så sätt minskar antalet tomma transporter.

– Tillsammans med leverantören optimerar vi transporterna och miljökraven har inte påverkat produkternas pris negativt vilket man ibland kan oroa sig för, säger Jani Väisänen.

Avgörande för upphandlingens resultat

- Tydliga och väldefinierade kriterier har möjliggjort en snabb, enkel, effektiv och objektiv bedömning av anbudet.
- Expertkompetensen från stadens miljöenhet.
- God förankring bland användarna.
- Dialogen med leverantörerna.

Utvecklingsmöjligheter till nästa upphandling

- Leverantörernas logistik och Esbos beställningsrutin utvecklas i samförstånd, inklusive frågan om miljöbelastning.
- Fler specialistkompetenser från stadens verksamheter kan delta i upphandlingsprocessen.
- Löpande avstämningar av kontraktsvillkoren med leverantörerna.

Marknadens syn på miljökrav

Tydligare miljökrav i upphandlingar ger en bättre dialog med marknaden. Det bidrar till att marknadens aktörer effektivare kan bidra till ett hållbart samhälle.

Hans Wendschlag, Europaansvarig för miljö på HP

Den nordiska marknaden och inte minst den offentliga sektorn har varit drivande i miljöanpassningen av IT-produkter, enligt Hans Wendschlag.

– Miljöanpassning och affärsnytta måste gå hand i hand och därför är det glädjande att upphandlarnas miljökrav utvecklats och blivit tydligare, säger Hans Wendschlag. Han konstaterar också att dialogen mellan leverantörer och upphandlare är avgörande för att utveckla miljöanpassade produkter.

Hans Waldén, Category, Environmental & Regulatory Affairs Director på SCA

SCA Personal Care ser att den offentliga sektorns miljökrav har utvecklats från de tidigare spretiga krav som var starkt kopplade till olika upphandlares specifika intresseområden. I dag är miljökraven mer relevanta och samstämmiga.

– Miljökraven från den offentliga sektorn i Norden har kanske inte resulterat i direkta produktförändringar men visst har vi haft nytta av erfarenheterna på den internationella marknaden, säger Hans Waldén. Han lyfter också fram branschens samarbete och den tätare dialogen mellan upphandlare och leverantörer som viktiga framgångsfaktorer för grön upphandling och produktutveckling.

Anders Peterson, marknadschef Ford Sverige

Den offentliga sektorns krav på miljöanpassade bilar varit helt avgörande för den unika situation som idag råder på miljöbilsmarknaden, enligt Anders Peterson .

– Upphandlarna ställer relevanta krav och dialogen fungerar bra. Volymerna har också varit tillfredsställande vilket är en förutsättning för de utvecklingskostnader som kraven medför, säger Anders Peterson . Han betonar också att beställarnas kontinuitet i kravspecifikationer och följsamheten till avtalen är avgörande framgångsfaktorer, eftersom det tar flera år att utveckla en ny modell.

Förutsättningar för Miljöanpassad upphandling

Upphandling är en process med många delmoment. Här presenteras några faktorer som är avgörande för en framgångsrik miljöanpassad upphandling.

Varje upphandlares förutsättningar och resurser är unika därför är det viktigt att prioritera vad som är viktigast i just er upphandling.

Politiker och ledning

- Utforma och förankra en tydlig politisk vision för hållbar utveckling.
- Formulera och kommunicera en grön inköspolicy med uppföljningsbara miljömål.
- Etablera en effektiv upphandlingsorganisation, samordna och använd förvaltningens befintliga specialistkompetens.
- Var en stöttande och engagerad ledning.

Upphandlare

- Utse ansvar för miljöanpassad upphandling och säkerställ miljökompetens.
- Prioritera vilka objekt och miljöegenskaper som är viktigast.
- Hitta samarbetspartners och använd tillgängliga verktyg.
- Läs på och kartlägg marknadens utbud.
- Engagera och involvera användarna i upphandlingsprocessen.
- Kombinera olika typer av krav, ta hänsyn till hela objektets livscykel och vikta miljökraven högt i utvärderingen.
- Säkerställ att miljökraven uppfyller lagstiftningen.
- Ha en öppen och tydlig dialog med leverantörerna under hela processen.
- Sätt upp mätbara mål för miljönytta och ekonomisk besparing.
- Var motiverad och arbeta strategiskt och långsiktigt.

Avropare och användare

- Kommunicera vikten av att verksamheten följer ingångna avtal.
- Utvärdera slutanvändarnas erfarenheter.
- Följ upp ställda miljökrav med enkäter, stickprov och leverantörsbesök. Marknaden efterfrågar detta!
- Engagera medarbetarna genom att kommunicera miljönytta och andra goda resultat.
- Var kreativ och utveckla nya metoder för att använda produkter och tjänster mer effektivt.

objekter Evaluere
delmomenter
miljøfordelene mitattavissa
mål vision etterfrågar
osallistakaa Föresättningar
Kreativ ledning metoder
kehittäkää anskaffelsesorganisasjon
miljøkrav miljøkompetanse
ympäristövaatimusten edellytykset
prioritere Olkaa
Etablere kommunisera
Miljöanpassad anskaffelser
erfaringer miljömålser
målbare upphandling
økonomisk miljøkraven
strategisk miljøvenlige livssyklus
tjenester miljøvenlige resultater
brugerne priorisoikka Forutsetninger
utvikling Ympäristöä
bæredygtig indkøb
tydlig hankintojen resurser
säkerställ kommunisere
ledelse dialog Markedet
kreative hankinnan involvere
Anskaffelse besparing Asettakaa
politisk formidle processen
ympäristönäkökohtien miljönnytta
miljøkravene miljøgevinst
miljøbevisste støttende
effektivt Engagere

markedets ansvar
Politikere
visjon
Engasjere
användarna
leverantörsbesök
varmistakaa
kokemuksia
Engagera
prosessin
Følge
bærekraftig
samordna
stöttande
miljøgevinst
støttende
anskaffelsesprosessen

norden

Nordiska ministerrådet

Store Strandstræde 18
DK-1255 Köpenhamn K
www.norden.org

Mer information

Här följer några länkar där det finns mer information om miljöanpassad upphandling. De olika webbsidorna presenterar allt från övergripande strategiska frågor till goda exempel, konkreta råd och miljökriterier för många olika produktområden. Detta är bara ett axplock, det finns många fler.

Europa

www.ec.europa.eu/environment/gpp
Miljökriterier för olika produkter och konkreta tips om grön offentlig upphandling.

Danmark

www.gronindkobsportal.dk
Hemsidan är framtagen av danska panelen för miljöanpassad upphandling. Panelen har till uppdrag att främja miljöanpassad upphandling på uppdrag av Danska Miljöstyrelsen.
www.miljovejledninger.dk
Miljöstyrelsen har tagit fram inköpsmanualer för miljöanpassade inköp inom 46 olika produktområden. Manualerna kan användas av inköpare både inom den offentliga och privata sektorn.

Finland

<http://www.miljo.fi/default.asp?contentid=324497&lan=SV>
Finländska statens miljöförvaltning med information om miljöanpassad upphandling på svenska.
www.hymonet.com/hymonet/
Här presenteras information om produkters miljöegenskaper och vilka miljökrav som ställts vid upphandling av flera olika objekt. Endast på finska och kräver en årsavgift.

Norge

www.innkjopspanelet.no
Panelen för miljöanpassad upphandling, Inköpspanelen, ger råd, kriterier och riktlinjer om miljöanpassad upphandling på uppdrag av Miljöskyddsdepartementet.

Sverige

www.msir.se
Miljöstyrningsrådet tar fram kriterier för att underlätta miljöanpassad upphandling för både privat och offentlig sektor. Rådet arbetar även med rådgivning och utbildning.